

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

LIČNOST I GLAZBENE PREFERENCIJE

Antea Popović

Mentor: Doc. dr. Denis Bratko

Zagreb, 2006.

Sažetak.....	2
Uvod	3
Glazba u svakodnevnom životu pojedinca	3
Psihološke funkcije glazbe	4
Struktura glazbenih preferencija.....	5
Povezanost glazbenih preferencija i osobina ličnosti	5
Big Five model ličnosti.....	7
Big Three model ličnosti	8
Cilj i problemi istraživanja	10
Metodologija	12
Postupak i sudionici istraživanja	12
Mjerni instrumenti	12
Rezultati.....	15
Deskriptivna analiza podataka.....	15
Faktorizacija preferencija glazbenih žanrova	16
Analiza povezanosti osobina ličnosti i glazbenog odabira.....	19
Rasprava.....	21
Pravilnosti u strukturiranju glazbenih preferencija	21
Zašto volimo glazbu koju volimo?	23
Metodološki nedostaci i preporuke za buduća istraživanja	25
Zaključak.....	26
Popis literature.....	27

LIČNOST I GLAZBENE PREFERENCIJE (PERSONALITY AND MUSIC PREFERENCES)

Antea Popović

Sažetak

Cilj provedenog istraživanja bio je pokušaj utvrđivanja eventualne povezanosti između glazbenih preferencija i osobina ličnosti pojedinca. Glazba je bitan segment ljudskog života i njeno slušanje jedna je od čestih svakodnevnih aktivnosti. Polazišna točka bilo je istraživanje Renthrowa i Goslinga (2003) koji su njime postavili temelje za daljnje pristupanje toj problematici. U ovom istraživanju 195 studenata psihologije ispunilo je dva upitnika ličnosti, MPQ (Multidimensional Personality Inventory; Tellegen, 1982) i IPIP-ov upitnik za mjerenje leksičke strukture Big Five (Goldberg, 1999). Ispitanici su dobili i glazbene cd-ove snimljene za potrebe istraživanja koje su kod kuće preslušali i nakon toga ispunili check listu na kojoj su procijenili stupanj svidanja pojedine skladbe. Pokazalo se, sukladno očekivanjima, postojanje latentne strukture u podlozi glazbenih preferencija- tro- faktorska struktura dala je najjasnije i najčišće rezultate. Nadalje, dobivene su i značajne korelacije između mjerenih osobina ličnosti i glazbenih žanrova koji oblikuju pojedini faktor. Rezultati nisu potvrdili nalaze iz referentnog istraživanja- dobivene su različite faktorske strukture. S obzirom na metodološke razlike i razlike u samom načinu provedbe, dobivena diskrepancija mogla se očekivati. Ipak, rezultati su otvorili put ka novim hipotezama i problemima unutar područja koje je, s obzirom na praktične implikacije i važnost glazbe i glazbenog izričaja u ljudskom životu, dosad zanemareno i nedovoljno zastupljeno.

Ključne riječi: glazbene preferencije, osobine ličnosti, glazbeni žanr

Summary

The purpose of this study was to explore potential correlates between music preferences and personality dimensions. Music is an important part of human's life and listening to music is one of the most frequent daily activities. The starting point was research done by Renthrow and Gosling (2003) in which they have set the grounds for further approach to this issue. In our survey 195 undergraduate psychology students completed two personality inventories, MPQ (Multidimensional Personality Inventory; Tellegen, 1982) and IPIP's Inventory for measuring lexical structure of Big Five (Goldberg, 1999). They were also given music cd's made for this survey which they listened at home and then fulfilled check list by evaluating the degree of preference for each song. As it was expected, a latent structure of music preferences was shown- three- factor solution gave us the clearest results. Also, there were significant correlations between measured personality factors and music genres that shaped single factor. However, our results did not confirm findings from the reference survey. Considering methodological and procedure differences, this discrepancies could have been expected. Still, these results opened the way for new hypotheses and problems within the field which was, considering practical implications and importance of music and musical expression in human's life, so far neglected and insufficiently represented.

Key words: music preferences, personality factors, music genre

Uvod

Glazba u svakodnevnom životu pojedinca

« Vjerojatno ne postoji nijedna druga ljudska kulturalna aktivnost koja je toliko prožimajuća i koja zadire, oblikuje i često kontrolira toliko mnogo ljudskog ponašanja.» (Merriam, 1964; prema Hargreaves i North, 1997).

Svakodnevni život gotovo je nemoguće zamisliti bez neizostavnog prisustva glazbe bilo da se radi o uživanju unutar vlastitog doma, druženju s prijateljima, obavljanju kupovine ili putovanju međugradskim prijevozom- na svakom koraku okruženi smo decibelima i glazbenim uradcima afirmiranih ili manje afirmiranih glazbenika. Istraživanja pokazuju širok spektar situacija u kojima ljudi slušaju glazbu- za vrijeme vožnje, vježbanja, prilikom ustajanja i lijeganja, tijekom radnog vremena i učenja (Renthrow i Gosling, 2003). Glazba je pojedincu jednako važna kao i njegovi hobiji te čak i važnija od ostalih domena slobodnog vremena kao što su gledanje filmova, čitanje knjiga i časopisa, biranje odjeće, uživanje u hrani i sl. (Renthrow i Gosling, 2003).

Sa tehnološkim napretkom i popularizacijom te pristupačnošću novih tehnologija, pristup glazbenoj industriji postao je više nego jednostavan. Internet i dostupnost glazbenih baza i programa namijenjenih razmjeni podataka osigurali su malom korisniku efikasan, brz i jeftin pristup najnovijim glazbenim uradcima na inozemnoj i domaćoj glazbenoj sceni. U današnje doba piratskih nosača zvuka, discmana i Ipoda te sve novijih modela mobitela sa polifonim melodijama najnovijeg glazbenog hita i tako individualizacije glazbenog iskustva koje postaje neophodna podloga svakodnevnice, mijenja se i njegova priroda- utjecaj glazbe i vrijeme provedeno u njenom slušanju u naglom je porastu.

S obzirom na navedeno, gotovo je nemoguće povjerovati u očit manjak istraživanja koja se bave glazbenom problematikom. Od 11000 članaka izdanih od 1965 do 2002 unutar vodećih časopisa sociološke i psihološke problematike, «glazba kao ključni termin navedena je samo kod njih 7 (prema Renthrow i Gosling, 2003).

Psihološke funkcije glazbe

Zbog čega ljudi slušaju glazbu? Glazba je svuda prisutan socijalni fenomen. Služi kao medij pomoću kojeg oblikujemo svoju socijalnu i fizičku okolinu. Slušamo glazbu zbog poruke koju nosi i s kojom se slažemo, zbog imidža kojeg stvaramo preferirajući određeni glazbeni žanr (Rentrow i Gosling, 2003). Ljudi koriste glazbu kao simbol i oznaku vlastitih vrijednosti, stavova i samopojmanja (North i Hargreaves, 1997). Glazbene preferencije dijelom se oblikuju pod utjecajem pojedinčevog samopouzdanja što je posebno izraženo tijekom adolescencije kad se ono u velikoj mjeri gradi kroz pripadnost pojedinoj grupi (North, Hargreaves i O'Neill, 2000).

Cattell je vjerovao da preferencije za pojedinu vrstu glazbe otkrivaju bitne informacije o nesvjesnim aspektima ličnosti (prema Rentrow i Gosling, 2003). Upoznavanje nove osobe direktno nosi sa sobom pitanje « Koju glazbu slušaš?»; jednaka tematika karakterizira najčešće teme razgovora osoba koje su se tek upoznale- očita je funkcija glazbe kao izvora informacija u formiranju stavova i mišljenja.

Psihološke funkcije glazbe mogu se podijeliti u tri glavne domene: kognitivna, emocionalna i socijalna. Presjekom te tri domene, Merriam (1964, prema Hargreaves i North, 1997) predlaže 10 funkcija glazbe: ekspresija osjećaja (snaga glazbe u iskazivanju osjećaja koje nije moguće jednako efikasno iskazati na druge načine); estetsko uživanje (naglašava socijalnu dimenziju slušanja glazbe- kroz svakodnevne situacije poput uživanja u glazbi u omiljenoj slastičarnici ili na satu aerobika); zabava; komunikacija (ljudi različitih kulturalnih pozadina i različitih govornih područja efikasno komuniciraju putem glazbenog medija); fiziološki odgovor na glazbu (pojedine vrste glazbe izazivaju fiziološke reakcije slušatelja kao što su znojenje ili seksualno uzbuđenje); simbolička reprezentacija (individualno doživljavanje ne- glazbenih dijelova kompozicije – riječi, vrijednosti i ideje koje glazbeni uradak prenosi). Ostale funkcije glazbe eksplicitno su socijalnog karaktera (poticanje konformnosti prema socijalnim normama; validacija socijalnih institucija i religioznih rituala; kontinuitet i stabilnost kulture; integracija društva).

U svakodnevnim interakcijama ljudi se služe implicitnim teorijama vezanim uz glazbene preferencije koje im pomažu u oblikovanju utisaka i donošenju sudova o osobama s kojima stupaju u kontakt. Na taj način sama glazba utječe na daljnja ponašanja i prilagodbu u danoj situaciji i time ima direktan utjecaj na ljudsko ponašanje.

Struktura glazbenih preferencija

Odabir glazbe koju tijekom dana slušamo, koncerata na koje odlazimo, radio stanica koje preferiramo stvara sliku o našim glazbenim preferencijama. Vrlo je jednostavno uprijeti prstom u pojedinu skladbu nakon njenog preslušavanja i odabrati je kao preferiranu. Izgleda mnogo teže objasniti i verbalizirati koja je to glazba koja nam se sviđa i u kojoj najviše uživamo. Na pitanje o vlastitom glazbenom ukusu uglavnom ostajemo pomalo zbunjeni i najčešće odgovaramo rečenicom « Slušam svašta...» . Paradoksalnost je očita usporedimo li navedeno sa činjenicom da je upravo glazba jedan od važnijih medija za stvaranje sudova o osobi i na taj način izravno postaje važan segment samoprezentacije.

Glazba se može kategorizirati na različitim razinama apstrakcije. Govorimo o pojedinoj pjesmi koja nam se sviđa, izvođaču, pod-žanru ili žanru. Raspon se kreće od visoko deskriptivnih i specifičnih subkategorija do vrlo širokih nadređenih razina. Optimalna razina kategorizacije može se definirati kao ona koja se spontano javlja prilikom razmišljanja i izražavanja glazbenih preferencija prosječnog glazbenog konzumenta. Renthrow i Gosling (2003) su se u svom istraživanju fokusirali na svakodnevne, uobičajene glazbene preferencije. Laički razumljiva razina strukturiranja glazbenih preferencija dijeli glazbu na pojedine žanrove (pokazalo se da daljnju podjelu na pod-žanrove koristi zanemarivo mali broj ispitanika koji se glazbom bave intenzivnije i detaljnije od prosječnog, svakodnevnog slušatelja).

Povezanost glazbenih preferencija i osobina ličnosti

Psihologija ličnosti predstavlja prema mišljenju mnogih psihologa središnje mjesto u suvremenoj psihologiji. Zbog svog sintetičkog pristupa možda je od svih područja najbliža laičkom shvaćanju čovjeka. Samim time, ona je upravo onaj dio suvremene psihologije koji je najpogodniji za unošenje znanstvenih spoznaja u zablude, pogreške i predrasude koje čini laička koncepcija čovjeka zasnovana na naivnom realizmu (Fulgosi, 1997).

Krenuvši od Hipokratove prve tipologije ličnosti definirane na medicinskoj, biokemijskoj osnovi međuljudskih razlika, preko Pinelove duševne koncepcije ljudske prirode do Freuda koji je postavio osnovu suvremenoj psihologiji ličnosti odcijepivši

psihologiju od filozofsko- religiozno- ideološke tradicije (prema Fulgosi, 1997) dolazimo do današnjih suvremenih poimanja koncepta čovjekove ličnosti. Ličnost pojedinca neprekidno stoji u interakciji s okolinom, ona je neprekidno promjenjiv sadržaj koji se mijenja u odnosu na situaciju i iz situacije u situaciju. Sve se više ruši tradicionalno shvaćanje o ličnosti kao stabilnoj i nepromjenjivoj konstanti koja je determinirana unutarnjim, nepromjenjivim faktorima.

Današnje konceptualizacije ličnosti potječu iz različitih teorijskih perspektiva na različitim nivoima apstrakcije. Pojedinaac može biti opisan na razini osobina, unutarnjih ili fizičkih stanja, aktivnosti u koje se upušta, utjecaju koji ima na druge, uloga koje igra...(John i Srivastava, 1999). Vodeće teorije odabiru razinu osobina ličnosti kao najadekvatniju, kao nivo na kojem se može predvidjeti i klasificirati ponašanje pojedinca. Osnovne postavke osobinskih teorija ličnosti vežu se uz pretpostavku o mogućnosti determiniranja osobe u terminima relativno nepromjenjivog uzorka misli, osjećaja i aktivnosti. Osobine ličnosti moguće je kvantitativno mjeriti te pokazuju određen stupanj situacijske konzistencije (McCrae i Costa, Jr., 1999). Ta sklonost reagiranju na osobinama ličnosti određen način odražava stabilne varijacije u kognitivnom, emocionalnom i perceptivnom procesiranju koje pak proizlazi iz funkcioniranja živčanog sustava i mozgovnih struktura pojedine osobe (Patrick, Curtin i Tellegen, 2002).

Niža razina kategorizacije dovodi nas do faceta ličnosti- konstrukata nižeg reda koji međusobno koreliraju; nekoliko crta koje definiraju svaku od domena ličnosti. Iako unutar dostupne literature postoji određen stupanj slaganja o karakteristikama faktora višeg reda, ne postoji takav dogovor o optimalnom broju faktora nižeg reda- broj varijabli uključen u analize često ovisi samo o statističkim karakteristikama uzorka (Goldberg, 1999).

Gotovo svakodnevno donosimo različite sudove i procjene ponašanja i karakteristika ljudi oko nas. Pritom se koristimo mnogim razvijenim implicitnim teorijama: ljude kategoriziramo prema odjeći koju nose, društvu u kojem se kreću, mjestima na koja izlaze. O osobi sudimo na temelju porijekla, socioekonomskog statusa i škole koju je završila. Prilikom prvog susreta stvaramo određenu sliku osobe na temelju vidljivih i lako dostupnih informacija. Glazbene preferencije osiguravaju podjednaku količinu informacija o pojedincu kao i njegovi hobiji (Rentrow i Gosling, 2003). Kao tema

razgovora javljaju se u preko 50% slučajeva prilikom upoznavanja novih ljudi (Rentthrow i Gosling, u tisku). S obzirom na važnost poznavanja glazbenih preferencija prilikom procjene sugovornika, logično je za pretpostaviti da birajući glazbu biramo samoprezentaciju. Ako je naše ponašanje dijelom određeno unutarnjim osobinama i karakteristikama, i biranje glazbe koju slušamo dijelom je određeno vlastitom strukturom ličnosti. Želeći se predstaviti u što boljem svjetlu tj. potencirati vlastite vrline i maskirati mane, moguće je da jednostavan upit o žanrovima glazbe koju preferiramo neće dati stvaran odraz onoga što nam se zaista sviđa- birat ćemo dijelom i prema ideji što sluša osoba kakvom bismo htjeli biti smatrani. Ako simpatiziramo sugovornika, možda ćemo navesti i onu vrstu glazbe za koju smatramo da je njemu ugodna. Velika je vjerojatnost i da nismo u mogućnosti prepoznati kojem žanru pripada ono što volimo slušati. Možda je pouzdaniji način mjerenja odabir između ponuđenih, reproduciranih pjesama. Kada bismo uspjeli naći povezanost između preferencija prema određenoj vrsti glazbe i određenim pjesmama te osobina odnosno faceta ličnosti, mogli bismo u određenoj mjeri unijeti pravilnost i jednu dozu eksplicitnosti u laičko poimanje povezanosti glazbe koju slušamo i onoga kakva smo osoba. Jednim dijelom mogli bismo dati odgovor na pitanje: » Reci mi što slušaš i reći ću ti kakva si osoba? «.

Big Five model ličnosti

Big Five model ličnosti trenutno je najdominantniji pristup unutar područja psihologije ličnosti. Početak istraživanja veže se uz Allportov i Odbertov pokušaj sastavljanja iscrpne liste riječi koje se u svakodnevnom govoru koriste pri opisivanju individualnih razlika (prema Watson, 1989). Pošli su od apriorne pretpostavke da će one individualne razlike koje su najvažnije u svakodnevnim transakcijama, ljudi kodirati u svom jeziku. Također, što su razlike važnije, biti će više primijećene te će se na kraju izmisliti riječi za njihovo označavanje. Analizom Websterovog rječnika iz 1925. godine dobili su 4500 riječi koje su opisivale prave crte ličnosti (npr. agresivnost, introvertiranost...) te su pokušali naći njihovu latentnu strukturu. Catell je nastavio njihov rad i dobio 12-15 faktora. Povijest Big Five modela započinje upravo reanalizom njegovih podataka. Tupes i Chrystal su 1961. (prema Watson, 1989) dobili pet faktorsku čvrstu i jasnu strukturu koja se iznova javljala bez obzira na razlike u uzorku i vrsti podataka. U

daljnjim istraživanjima potvrđeno je postojanje latentne pet faktorske strukture (Norman, 1963; Norman & Goldberg, 1966; Goldberg, 1981; McCrae & Costa, 1987 ; prema Watson, 1989). Dobiveni faktori su ekstraverzija (definira se kao toplina, druželjubivost, asertivnost, aktivnost, društvenost), ugodnost (povjerenje, otvorenost prema drugima, altruizam, popustljivost, skromnost, blagost), savjesnost (kompetencija, urednost, odgovornost prema dužnostima, samo-disciplina, težnja ka postignuću), neuroticizam ili emocionalna stabilnost (anksioznost, srdžba, depresija, impulzivnost, osjetljivost) i intelekt (maštovitost, znatiželjnost, kreativnost). Big Five model ne daje informacije o porijeklu ličnosti, longitudinalnoj stabilnosti dimenzija ili njihovim promjenama niti o njihovoj kros-kulturalnoj stabilnosti.

Big Three model ličnosti

Pionirska istraživanja koja su prethodila nastanku Big Three modela ličnosti vežu se uz godinu 1967. kada je Eysenck predložio utjecajan dvo- faktorski model čije su dimenzije bile neuroticizam- emocionalna stabilnost i ekstraverzija- introverzija. Model se slagao sa Galenovom strukturom temperamenta po kojoj se ljudi dijele na 4 osnovne vrste (kolerici, sangvinici, melankolici i flegmatici) i za koje se smatra da potječu od urođenih genetskih predispozicija (prema Clark & Watson, 2001). Samim tim, Big Three model ličnosti od početka je postavljen kao model koji kreće od neurobioloških korelata u podlozi faktorske strukture ličnosti. Naknadnim analizama dodana je i treća dimenzija psihotocizma (koja se, kroz daljnja istraživanja, počela definirati kao dezinhibicija- suzdržanost). Nakon Eysencka mnogi su istraživači potvrdili navedenu tro- faktorsku strukturu. Jedan od njih je i Tellegen (1985, prema Clark & Watson, 2001): svojim MPQ (Multidimensional Personality Questionnaire) testom dobiva strukturu ličnosti koja se očitava kroz faktore pozitivne emocionalnosti, negativne emocionalnosti i suzdržanosti koji su visoko kongruentni sa Big Three dimenzijama.

Multidimensional Personality Questionnaire (MPQ; Tellegen, 1982.) nastao je korištenjem faktorsko analitičkih postupaka: iterativnim procesom dodavanja i oduzimanja čestica u svrhu postizanja konsolidacije konstrukta, dobiveno je 11 dimenzija nižeg i tri faktora višeg reda (tablica 1). Poticaj za razvoj ovakvog

instrumenta bio je nesrazmjer između predmeta mjerenja nekih poznatih upitnika ličnosti i nemogućnosti replikacije u teoriji navedenih struktura (Tellegen, 1982.)

Tablica 1
Faktorska struktura MPQ-a

FAKTORI NIŽEG REDA	FAKTORI VIŠEG REDA
dobrobit socijalna potencija postignuće socijalna bliskost	pozitivna emocionalnost
reakcija na stres alijenacija agresivnost	negativna emocionalnost
kontrola izbjegavanje štete tradicionalizam apsorpcija	suzdržanost

Faktori višeg reda interpretiraju se kao dimenzije koje opisuju osnovne parametre emocionalne i bihevioralne regulacije (Tellegen & al., 1988.). Prvi faktor, pozitivna emocionalnost, prvenstveno je povezan sa dimenzijama dobrobiti, socijalne potencije, postignuća i socijalne bliskosti i sadrži jasna «ekstrovertirana» obilježja. Visokim rezultatom osoba se prezentira uključenom u aktivan, ugodan i efikasan odnos sa svojom okolinom te doživljava pozitivne emocije. Nizak rezultat upućuje na niži stupanj samoefikasnosti, veći prag osjetljivosti za ugodne podražaje, gubitak interesa i umor. Faktor 2, negativna emocionalnost, saturira dimenzije reakcije na stres, alijenacije i agresije. Visok rezultat na dimenziji upućuje na sklonost snažnim negativnim emocionalnim stanjima kao što su anksioznost i ljutnja. Takve osobe se opisuju u terminima stalne izloženosti stresu, uznemirujućim situacijama i raznim neugodnostima. Nizak rezultat povezan je s povišenim pragom osjetljivosti za negativna emocionalna stanja, većom otpornošću na stres; mirnom i relaksiranom, manje «katastrofizirajućom» slikom. Treći faktor, suzdržanost, najjače je povezan sa dimenzijama kontrole, izbjegavanja štete i tradicionalizma. Osobe visoke na ovoj dimenziji opisuju se kao suzdržane, oprezne, konvencionalne, izbjegavaju opasne načine postizanja uzbuđenja. Niski rezultati vezani su uz osobe koje se vide kao impulzivne, hrabre, suprotstavljaju se konvencijama i traže uzbuđenje i pustolovine (prema Tellegen & al., 1988).

Pozitivna i negativna emocionalnost su se pokazale komplementarne dimenzijama temperamenta i raspoloženja. Čini se da označavaju predispoziciju pojedinca za doživljavanje nagrada i kazni, ugone i boli, samo-poboljšanja i samo-ugrožavanja. Suzdržanost odražava varijacije između restriktivnih i impulzivnih osoba (prema Tellegen, 1982).

Cilj i problemi istraživanja

Nedostatak istraživanja vezanih uz problematiku glazbenih preferencija te sama važnost glazbe u životu pojedinca ukazuju na važnost usmjeravanja pozornosti na taj problem. U skladu s tim, ovim istraživanjem pokušali smo djelomično doprinijeti razumijevanju strukture glazbenih preferencija i povezati ih s osobinama ličnosti odnosno pokušali smo odgovoriti na pitanje govori li glazba koju slušamo nešto o tome kakve smo osobe. U svrhu odgovora na postavljeni cilj ispitali smo postoji li latentna struktura glazbenih žanrova. S obzirom na rezultate prethodnih istraživanja koja su se bavila istom problematikom (Rentrow i Gosling, 2003), očekujemo grupiranje pojedinih pjesama. Isto tako, uzevši u obzir nedostatak relevantnih informacija iz prethodnih te proceduralne i metodološke razlike ovog istraživanja, proveli smo eksploratornu analizu suzdržavši se od apriornog postavljanja hipoteza o grupiranju glazbenih žanrova. Nadalje, ispitali smo postoji li povezanost između preferencija prema određenim glazbenim žanrovima i osobina ličnosti. Prema već postojećim rezultatima o povezanosti preferencija prema određenoj glazbi i nekih osobina ličnosti očekuje se povezanost preferencija prema blues, jazz, klasičnoj i folk glazbi s visokim rezultatima na dimenzijama intelekta te niskim rezultatima na dimenziji suzdržanosti. Preferencije prema rock, heavy metal i alternativnoj glazbi trebale bi negativno korelirati sa rezultatima na dimenziji suzdržanosti. Očekuje se da se preferencije prema religioznoj i pop glazbi vežu uz veći rezultat na dimenzijama ekstraverzije, ugodnosti, suzdržanosti i pozitivne emocionalnosti. Također se očekuje povezanost preferencije hip hop i soul glazbe sa višim rezultatima na dimenzijama ekstraverzije, pozitivne emocionalnosti i ugodnosti (Rentrow & Gosling, 2003; McNamara & Ballard, 1999). Nadalje, očekuje se pozitivna povezanost između dimenzije tradicionalizma i preferencija prema rock i heavy metal glazbi te negativna povezanost sa preferencijama prema religioznoj glazbi

(prema Little & Zuckerman, 1986). Također, ako pretpostavimo da su preferencije prema određenoj glazbi povezane s razinom inteligencije pojedinca i teorijama pobuđenosti (odabir glazbe prema njenoj složenosti), možemo očekivati povezanost preferencije prema jazz i klasičnoj glazbi sa dimenzijom intelekta te negativnu povezanost iste dimenzije sa preferencijama prema religioznoj glazbi.

Metodologija

Postupak i sudionici istraživanja

Ispitivanje je provedeno na prigodnom uzorku tijekom studenog 2005 na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Sudionici su bili studenti psihologije koji su za sudjelovanje u istraživanju dobili eksperimentalne sate. Testiranje se sastojalo od dva dijela. Prvi dio istraživanja uključivao je grupnu primjenu testova ličnosti za vrijeme predavanja ili vježbi. Primjena je trajala između 30 i 45 minuta. Drugi dio istraživanja bilo je individualno preslušavanje cd-a kojeg su sudionici dobili i kojeg su ponijeli sa sobom (popis pjesama nalazi se u Prilogu 1). Uz cd dobili su i check listu s imenima pjesama te upitnik sa demografskim podacima. Nakon preslušavanja, trebali su ispunjene liste i upitnike vratiti u tajništvo Odsjeka za psihologiju.

U istraživanju je ukupno sudjelovalo 195 studenata psihologije, 170 žena i 25 muškaraca. Dob sudionika kretala se od 18- 31, $M= 20,72$ ($SD= 2,12$).

Mjerni instrumenti

Upitnici ličnosti

Osobine ličnosti mjerene su pomoću IPIP-a (International Personality Item Pool; Goldberg, 1999) te MPQ (Multidimensional Personality Questionnaire; Tellegen, 1982) upitnikom.

IPIP Website je zamišljen kao internacionalan pokušaj razvoja i kontinuiranog usavršavanja grupe upitnika ličnosti čije su čestice javno dostupne i čije se skale mogu koristiti i u znanstvene i komercijalne svrhe. Sama ideja javila se zbog činjenice da je velika većina dosad razvijenih upitnika koja mjeri širi opseg područja ličnosti (kao NEO-PI, MMPI, CPI, 16PF) zakonom zaštićena te je samim time onemogućen pristup širem spektru korisnika. Nadalje, takvi upitnici rijetko su revidirani; neke starije čestice vjerojatno trebaju leksičku promjenu; moguća je i ponovna potreba utvrđivanja normi. Potrebno je bilo osmisliti taksonomijski okvir za organizaciju gotovo bezbrojnih individualnih karakteristika koje bi mogle biti predmet mjerenja; potreban je bio takav format čestica koji je podložan vjernom prijevodu kroz razne jezike; potreban je bio i efikasan način komunikacije koji omogućuje istraživačima dostupnost čestica i rezultata prethodnih istraživanja kao i podataka za eventualnu re-analizu te je neophodno bilo i pronaći način dodavanja čestica već postojećima zajedno s izvještajima o njihovim

karakteristikama (prema <http://ipip.ori.org/newRationale.htm>). Vjeruje se da je IPIP u adekvatnoj mjeri zadovoljio navedene potrebe. Danas se na IPIP website-u nalazi preko 2000 čestica. Neke od razvijenih skala zapravo su bliske verzije najvećih komercijalnih upitnika ličnosti koje na ovaj način pružaju adekvatnu alternativu u vidu javnosti dostupnih verzija upitnika. Sve dostupne IPIP čestice korelirane su sa skalama originalnog upitnika; korelacije su dobivene na istom uzorku. Kad su originalne skale dio višeskalnog upitnika, svaka čestica kategorizirana je s obzirom na skalu s kojom ima najveću korelaciju te su unutar svake kategorije čestice rangirane s obzirom na veličinu te korelacije. Sve to osigurava veću povezanost IPIP čestica s kriterijem nego međusobno (Goldberg, L.R. i sur., 2006). Autori također navode ostale statističke postupke provedene u svrhu osiguranja što boljih metrijskih karakteristika svake IPIP skale. Trenutno je omogućen pristup za oko 300 IPIP skala među kojima su i ekvivalenti upitnika kao što su NEO- PI- R, 16PF, CPI, MPQ itd. Između ostalog, na IPIP Website-u ponuđen je i Goldbergov set od 100 čestica za mjerenje leksičke Big Five strukture (Goldberg, L.R. i sur., 2006). Taj upitnik korišten je u ovom istraživanju. Upitnik se sastoji od sto čestica izjavnog tipa na koje ispitanik odgovara služeći se skalom Likertovog tipa raspona od 1- 5 (od 1= potpuno netočno; 3= niti točno niti netočno; 5= potpuno točno). Rezultati se izražavaju na 5 domena: ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, intelekt, emocionalna stabilnost- neuroticizam. Pouzdanost domena redom jest: $\alpha_E=.91$; $\alpha_U=.88$; $\alpha_S=.88$; $\alpha_I=.90$; $\alpha_{ES}=.91$ (prema <http://ipip.ori.org/newBigFive5broadTable.htm>).

MPQ je upitnik ličnosti kojeg je razvio Auke Tellegen. Mjeri 11 faktora nižeg te 3 faktora višeg reda koji su se iskristalizirali kao dobro definirane i stabilne dimenzije (tablica 1; prema Tellegen, 1982). Pouzdanost dimenzija kreće se od $\alpha=.76$ - $.89$ (prema Tellegen & al., 1988).

Primijenjena verzija sastoji se od 300 čestica izjavnog tipa. Ispitanik treba zaokružiti jedan od dva ponuđena odgovora odnosno odrediti da li je ta tvrdnja za njega točna ili netočna. Rezultati se izražavaju kroz već navedeno faktorsko rješenje.

Glazbene preferencije

Renthrow i Gosling (2003) su ponudili osnove za razvoj teorije glazbenih preferencija. Unutar istraživanja razvili su S.T.O.M.P. test (Short Test of Music Preferences) koji od ispitanika zahtjeva procjenu sviđanja svakog od 14 prethodno odabranih žanrova glazbe (alternativna glazba, blues, country, elektronska glazba, folk, funk/soul, heavy metal, hip hop, jazz, klasična glazba, pop, religiozna glazba, rock, soundtrack,).

S obzirom da su autori priložili popis pjesama koje tipično pripadaju pojedinom žanru, snimili smo cd u koji je uključena po jedna pjesma iz pojedine žanrovske kategorije. Za razliku od originalnih kategorija, ovdje nisu bile uvrštene pjesme koje pripadaju country (nemogućnost pronalaska ekvivalentne muzike za van-američko područje) te soundtrack glazbi (sami autori nisu ponudili tipičan primjer pjesama- kompilacije su sastavljene od skladbi koje zapravo mogu pripadati bilo kojem glazbenom žanru). Osim toga, pjesme za kategorije soul i funk odvojeno su snimljene (u navedenom prilogu, za razliku od klasifikacije unutar članka, autori su distinktilirali te žanrove). Na taj način dobiveno je 13 pjesama. Izvršene su 4 rotacije redoslijeda pjesama radi eliminiranja eventualnih sistematskih faktora redoslijeda slušanja.

Svaki ispitanik je uz cd dobio i check listu s popisom pjesama uz uputu da treba ocijeniti sviđanje svake pjesme na skali od 1-5 (Likertov tip skale) gdje 1 znači «uopće mi se ne sviđa» do 5- «izrazito mi se sviđa».

Rezultati

Deskriptivna analiza podataka

Kako bismo mogli provesti daljnju analizu podataka, provedena je deskriptivna analiza čestica izraženosti sviđanja pojedinih pjesama. U Tablici 2 nalaze se vrijednosti aritmetičkih sredina i standardnih devijacija procjena sviđanja pjesama. Provjerene su nakrivljenosti i spljoštenosti distribucija sviđanja pojedinih pjesama (Kurtosis i Skewnes analiza). Odstupanja nisu izrazito naglašena: veličine se kreću od 0.53 – 1.33.

Tablica 2
Prikaz aritmetičkih sredina i rezultata testiranja normaliteta distribucija

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	Kolmogorov- Smirnov Z vrijednost
blues	195	3,14	1,153	2,390**
folk	195	3,23	1,090	2,855**
klasika	195	3,88	1,055	3,369**
jazz	195	4,20	0,939	3,691**
alternativna glazba	195	4,21	0,855	3,483**
heavy metal	195	2,89	1,262	2,597**
rock	195	3,25	1,095	2,851**
religiozna glazba	195	3,01	1,133	2,660**
pop	195	2,69	1,361	2,661**
funk	195	3,11	1,092	2,612**
hip hop	195	2,79	1,172	2,737**
soul	195	3,49	1,164	3,322**
elektronska glazba	195	2,73	1,325	2,162**

** $p < .01$

N- broj sudionika; M- aritmetička sredina; SD- standardna devijacija

Tablica 2 sadrži i rezultate provedenog Kolmogorov- Smirnovljevog testa normaliteta distribucija čije je zadovoljenje jedan od preduvjeta za upotrebu parametrijskih statističkih postupaka. Rezultati ukazuju na značajna odstupanja svih distribucija od normalne. Pomaknutost distribucija možda je uzrokovana kategorizacijom sviđanja pjesama u kategorije sviđa mi se/ne sviđa mi se čime bi se procjene sviđanja grupirale na jednoj strani skale i tako uzrokovale asimetriju. Naši rezultati ne zadovoljavaju u potpunosti kriterije potrebne za upotrebu parametrijskih postupaka kao što je faktorska analiza. No, kako ne postoji ekvivalent unutar neparametrijskih postupaka, uz

ograničenje interpretacije zbog navedenih nedostataka unutar rezultata, faktorska analiza ipak je provedena. Ako uz sve navedeno korišteni podaci ukažu na postojanje latentnih faktora u podlozi glazbenih preferencija, javlja se opravdana sumnja da takva latentna struktura zaista postoji.

Faktorizacija preferencija glazbenih žanrova

Provedena faktorska analiza pokazala je postojanje tri faktora u podlozi strukture glazbenih preferencija (tablica 3).

Tablica 3
Prikaz objašnjene varijance i vrijednosti karakterističnih korjenova 3- faktorskog rješenja (metoda glavnih komponenta uz Varimax rotaciju)

faktor	kk	%	kumulativni %
1	2,566	17,901	17,901
2	2,046	16,734	34,636
3	1,959	15,911	50,546
4	1,274		
5	,918		
6	,826		
7	,685		
8	,606		
9	,478		
10	,469		
11	,443		
12	,388		
13	,342		

kk- originalna vrijednost karakterističnog korijena;
%- postotak objašnjenje varijance (nakon rotacije)

Provjera adekvatnosti podataka za provedbu faktorske analize izvršena je Bartlettovim testom ($df= 78$; $p<.01$) te Keiser- Meyer- Olkinovim kriterijem ($KMO= .655$). Bartlettovim testom provjeravamo značajnost matrice interkorelacija svidanja pojedinih pjesama odnosno provjeravamo vjerojatnost pojave slučajne povezanosti među varijablama. S obzirom na značajnost navedenog testa, zaključujemo da postoji statistički značajna povezanost među česticama čime je taj kriterij zadovoljen. Kad se radi o Keiser- Meyer- Olkinovom kriteriju, prihvatljivom količinom varijance objašnjene univariatnim faktorima smatra se 20% ($KMO\geq .80$). Očito je da dobiveni

podaci ne zadovoljavaju navedeno. Mogući razlog je već spomenut eventualno loš odabir pjesama karakterističnih za pojedini žanr. Naime, inspekcijom interkorelacija čestica sviđanja pojedine pjesme (tablica 4) uočava se da su neke od njih blizu nulte vrijednosti što ukazuje na izostanak zajedničke varijance i time, logično, smanjenje KMO kriterija. Navedeno će vjerojatno utjecati na jasnu identifikaciju faktora.

Tablica 4
Matrica interkorelacija čestica sviđanja pojedine pjesme

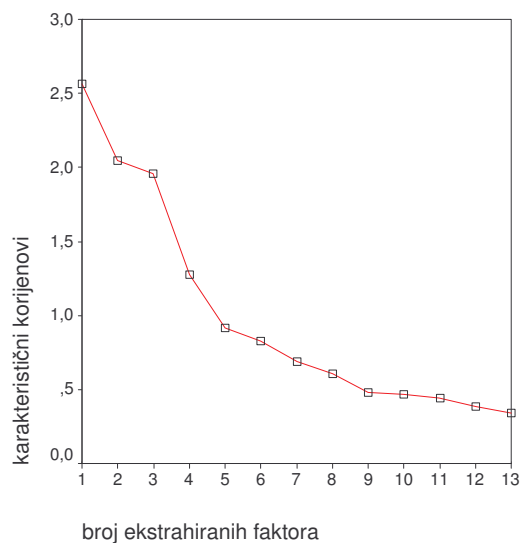
	blues	folk	klasika	jazz	alternativna glazba	heavy metal	rock	religiozna glazba	pop	funk	hip hop	soul	elektronska glazba
blues	1	.131	.237	.316	.252	-.060	-.094	-.008	-.198	.441	-.206	-.145	.235
folk		1	.123	.148	.078	-.147	.389	.499	.088	-.035	.029	.154	-.132
klasika			1	.333	.046	-.299	-.044	.000	-.018	.144	-.213	.004	.164
jazz				1	.193	-.003	-.159	-.030	-.016	.259	.020	.141	.164
alternativna glazba					1	.064	.022	.041	-.194	.135	-.183	-.081	.072
heavy metal						1	.109	.000	.224	.136	.445	.226	.171
rock							1	.473	.170	-.015	.154	.137	-.095
religiozna glazba								1	.061	.041	.032	.119	-.318
pop									1	.034	.437	.500	-.015
funk										1	-.022	-.003	.235
hip hop											1	.515	.059
soul												1	.014
elektronska glazba													1

Napomena: podebljane korelacije su značajne na razini od 5%

S obzirom na diskrepanciju između dva kriterija te već naveden nedostatak ekvivalentnih neparametrijskih postupaka, provedena je faktorska analiza. Metodom glavnih komponenata uz Varimax rotaciju (napravljena je i analiza metodom zajedničkih faktora koja daje identičnu faktorsku strukturu) dobiveno je tro-faktorsko rješenje. Inspekcijom scree-plot dijagrama (slika 1), uočava se najveći pad vrijednosti karakterističnih korjenova nakon ekstrakcije trećeg faktora čime smo se odlučili za tu varijantu. Osim toga, četvrti ekstrahirani faktor značajno je saturiran samo sa dvije pjesme te se postavlja pitanje opravdanosti njegovog daljnjeg zadržavanja .

Slika 1

Scree- plot dijagram dobiven prilikom ekstrakcije faktora metodom glavnih komponentata

U tablici 5 navedene su vrijednosti saturacija pjesama sa pojedinim faktorom. Tri dobivena faktora pokazuju zadovoljavajući nivo homogenosti čestica ($\alpha_1 = .72$; $\alpha_2 = .62$; $\alpha_3 = .71$).

Tablica 5
Prikaz matrice strukture glazbenih preferencija

	faktori		
	f1	f2	f3
blues	-,188	,743	-,017
folk	,007	,206	,786
klasika	-,190	,526	,100
jazz	,105	,683	-,003
alternativna glazba	-,168	,415	,070
heavy metal	,642	,000	-,171
rock	,198	-,082	,684
religiozna glazba	,021	,002	,827
pop	,700	-,092	,149
funk	,141	,649	-,077
hip hop	,820	-,139	,023
soul	,734	,035	,201
elektronska glazba	,208	,458	-,432

Napomena: podebljane su najveće saturacije koje su uzete u obzir prilikom formiranja faktora

S prvim faktorom najveće saturacije imaju pjesme 6, 9, 11 i 12 koje redom pripadaju žanrovima: heavy metal, pop, hip hop i soul glazba. Faktor 2 određuju pjesme 1,3,4,5,10 i 13; redom: blues, klasična glazba, jazz, alternativna glazba, funk i elektronska glazba. Preostali žanrovi- folk, rock i religiozna glazba – formiraju treći faktor. Sama faktorska struktura vrlo je jasna: pojedine pjesme imaju visoke saturacije samo sa po jednim faktorom; s ostalima se te vrijednosti uglavnom kreću između 0 i 0.2. Jedini izuzetak jest pjesma 13 koja osim što se njene saturacije na sva tri faktora međusobno najmanje razlikuju, te su vrijednosti na faktorima 2 i 3 gotovo identične (razlika je u smjeru povezanosti). S obzirom da izuzimanje te pjesme iz cjelokupne obrade ne pridonosi povećanju smislenosti interpretacije, štoviše, saturacije i struktura drugih pjesama postaju manje jasni, pjesmu smo zadržali i objasnili je u sklopu onog faktora u čiju se interpretaciju adekvatnije uklapala.

Analiza povezanosti osobina ličnosti i glazbenog odabira

Nakon provedene faktorske analize preferencija prema pojedinim pjesmama, potrebno je, u vidu odgovaranja na postavljeni problem, izračunati povezanost između odabranih glazbenih žanrova i primijenjenih upitnika ličnosti.

Pouzdanost tipa internalne konzistencije IPIP i MPQ upitnika je zadovoljavajuća: Cronbachov alpha za dimenzije ekstraverzije, ugodnosti, savjesnosti, intelekta i emocionalne stabilnosti-neuroticizma su redom .92; .86; .91; .89; .94. Pouzdanost dimenzija MPQ upitnika kreće se od .78-.88.

Testovni rezultati oformljeni su kao kompozitne kombinacije: IPIP- rezultat ispitanika izražava se na 5 dimenzija (ekstraverzija; ugodnost; savjesnost; intelekt; emocionalna stabilnost- neuroticizam); MPQ rezultat ispitanika izražava se na 11 faktora nižeg i 3 faktora višeg reda (tablica 1). Izračunate su korelacije između rezultata na upitnicima ličnosti i faktorskih bodova dobivenih faktorskom analizom preferencija pojedinih pjesama. Tablica 6 sadrži vrijednosti dobivenih korelacija. Podebljane korelacije značajne su na nivou od 5%.

Tablica 6

Prikaz vrijednosti koeficijenta korelacije izračunatih između rezultata na MPQ upitniku ličnosti i glazbenih preferencija

	faktor		
	F1	F2	F3
dobrobit	.029	.152	.134
socijalna potencija	.095	.058	.059
postignuće	-.097	.151	.064
socijalna bliskost	.085	-.170	.071
reakcija na stres	.020	-.108	.037
alijenacija	.133	-.176	.184
agresija	.103	-.045	-.129
kontrola	-.143	-.009	.166
izbjegavanje štete	-.013	-.213	.106
tradicionalizam	.092	-.260	.351
apsorpcija	-.100	.252	.123
pozitivna emocionalnost	-.011	.179	.170
negativna emocionalnost	.058	-.087	.130
suzdržanost	-.050	-.195	.292
ekstraverzija	.126	.093	.066
ugodnost	.054	.079	.268
savjesnost	.079	-.009	.211
intelekt	-.187	.333	-.010
neuroticizam	.000	-.100	-.037

Vidljivo je kretanje veličina povezanosti od malih ka srednjima ($r = .143 - .333$). Prvi faktor statistički značajno korelira sa negativnim dijelom dimenzija kontrole i intelekta-preferencije prema žanrovima heavy metal, pop, hip hop i soul glazbe su povezane s nižim rezultatima na tim dimenzijama. Drugi faktor, u globalu, pokazuje najviše povezanosti sa mjerenim dimenzijama ličnosti: preferencije prema blues, klasičnoj glazbi, jazz, alternativnoj, funk i elektronskoj glazbi povezane su s višim rezultatima na dimenzijama dobrobiti, postignuća, absorpcije, intelekta i pozitivne emocionalnosti te nižim rezultatima na skalama socijalne bliskosti, alijenacije, izbjegavanja štete, tradicionalizma i suzdržanosti. Preferencije prema folk, rock i religioznoj glazbi, dakle, žanrovima koji određuju faktor tri, povezane su s višim rezultatima na dimenzijama alijenacije, kontrole, tradicionalizma, ugodnosti, savjesnosti, pozitivne emocionalnosti i suzdržanosti.

Rasprava

Pravilnosti u strukturiranju glazbenih preferencija

Krenuvši u istraživanje odabrane problematike, susreli smo se sa činjenicom o nedostatku istraživanja koja bi mogla poslužiti kao okvir referencije i polazišna točka za daljnje korake. Iako postoji određena, nevelika količina dostupne literature o korelatima glazbe unutar kognitivne, biološke, kliničke i neuropsihologije, jako malo se zna o tome zašto ljudi vole baš određenu vrstu glazbe.

Ovdje smo pristupili tom problemu u nadi da, ako uspijemo identificirati povezanost između preferencije za pojedinu pjesmu, a time i pojedini glazbeni žanr, i stalnih struktura kao što su osobine ličnosti, postoji određena vjerojatnost pronalaženja odgovora na pitanje zašto su pojedinci skloniji uživanju u određenim glazbenim kategorijama.

Renthrow i Gosling (2003) u svom istraživanju, osim što nude dobre temelje za daljnje istraživanje problematike, nude i rezultate analize koji se ne podudaraju sa dobivenim u ovom istraživanju. Autori na temelju razvijenog S.T.O.M.P. testa navode četiri faktora u podlozi glazbenih preferencija. Ovim istraživanjem dobivena je, kao najčišća, tro-faktorska struktura. Zanimljivo je i usporediti razlike u sastavu pojedinih faktora koje se nalaze u tablici 7.

Tablica 7
Usporedba rezultata Renthrowa i Goslinga (2003) i rezultata našeg istraživanja

	RENTHROW I GOSLING	NAŠE ISTRAŽIVANJE
faktor1	blues, jazz, klasična glazba, folk	blues, klasična glazba, jazz, alternativna glazba, funk, elektronska glazba
faktor2	rap/hip hop, soul/funk, elektronska glazba/dance	heavy metal, pop, hip hop, soul
faktor3	rock, alternativna glazba, heavy metal	folk, rock, religiozna glazba
faktor4	country, soundtrack, religiozna glazba, pop	

Kao što se vidi iz prikaza, dobivena faktorska struktura uvelike se razlikuje od one dobivene u prethodnom istraživanju. Postoji nekoliko mogućih objašnjenja dobivenih rezultata. Sam način ispitivanja glazbenih preferencija razlikovao se u ova dva istraživanja: Rentrow i Gosling (2003) su kao indikator žanrova koje pojedina osoba voli koristili glazbene baze podataka određenih Internet glazbenih stranica. Odabravši slučajnim odabirom 20 pjesama iz pojedine baze, kategorizirali su te pjesme prema navedenim žanrovima. Što je žanr zastupljen sa više pjesama, to pojedinac upravo njega preferira. Naše istraživanje krenulo je u malo drugačijem smjeru: ispitanici su imali priliku zaista čuti pjesmu i ocijeniti koliko im se sviđa. S obzirom na činjenicu da korisnici Internet glazbenih stranica za male novce mogu dobiti najnoviju glazbu, moguće je da često kupuju i one uratke koje ne bi okarakterizirali kao favorite. Osim toga, moguća je i kupnja koja prelazi okvire osobne upotrebe i osobnih preferencija tj. kupnja usmjerena ka drugim potrošačima (prijatelji, rodbina itd.) što također utječe na sadržaj baza podataka i time na listu omiljenih pjesama i žanrova. Još jedan moguć uzrok različite strukture rezultata jest činjenica da, iako je Internet zaista postao svakodnevno korišten medij, je moguće da njegovo korištenje za kupnju i potražnju glazbene produkcije nije nešto što je, zasad, općeprihvaćeno i nešto što koristi širok spektar malih korisnika. Samim tim ovakva struktura faktora odraz je preferencija pojedinaca koji nisu tipični potrošači tj. upućeni su u mogućnost kupnje glazbe online, dovoljno su educirani da isto izvrše te su vjerojatno osobe s nadprosječnim zanimanjem za glazbu što direktno povećava veličinu njihove baze pjesama, no pritom nije garancija da su pjesme odabrane samo zbog toga što su im se svidjele.

Pojedini žanr je u ovom istraživanju zastupljen samo sa po jednom pjesmom što je još jedan moguć uzrok razlikovanja u strukturi rezultata. Naime, Rentrow i Gosling (2003) u svom istraživanju nude listu sa po 10 pjesama koje bi bile tipičan predstavnik pojedinog žanra kroz različite pod-žanrove i vremenska razdoblja. Naravno, jedna pjesma nije dovoljna da se adekvatno prezentira žanr i ne pruža pouzdanu procjenu njegovih karakteristika.

Bitna razlika između ova dva istraživanja odnosi se i na odabir žanrova: s obzirom na specifičnost američke glazbene scene ovdje nismo ispitanicima pustili pjesmu koja predstavlja country glazbu. Također, kako su se autori složili, žanr soundtrack glazbe je previše širokog spektra i nemoguće je pronaći njemu karakteristične glazbene uratke.

Uzevši to u obzir, izostavljena je i glazbena predstavica tog žanra. Još jedna promjena u odnosu na originalno istraživanje jest razdvajanje žanrova soul i funk glazbe (u istraživanju Renthrowa i Goslinga ti žanrovi su smatrani jednim). Unutar dobivenih rezultata vidljiva je distinkcija ta dva žanra, odnosno oni u našem slučaju ne pripadaju istom faktoru što retrogradno opravdava navedeni postupak. Navedene promjene uvelike mogu doprinijeti i promjeni faktorske strukture i rezultati u tom pogledu i nisu neočekivani.

Engleski jezik, iako dominantan kad se radi o stranoj glazbi, kod hrvatskih ispitanika ipak je tek strani jezik. Američki slušatelji procjenjivani su s obzirom na preferencije prema njima domaćoj glazbi. Postavlja se pitanje kakva bi struktura rezultata bila kad bi na hrvatskoj populaciji istražili preferencije prema domaćim pjesmama i žanrovima.

Zašto volimo glazbu koju volimo?

Proveden je velik broj istraživanja o strukturiranju ličnosti i postoji obilje informacija koje se na to područje odnose. U isto vrijeme, povezanost ličnosti i konkretnog ponašanja nije dobila zasluženost i potrebno mjesto unutar istraživačkih ciljeva (Funder, 2001).

Slušanje glazbe dio je spektra svakodnevnog ponašanja (Gosling i Renthrow, 2003). Glazba zadovoljava mnoge socijalne potrebe- kao što pojedinci oblikuju socijalno i fizičko okruženje u svrhu jačanja vlastitih dispozicija i uvjerenja (Gosling, Ko, Mannarelli & Morris, 2002), ona može u njihovim životima imati sličnu funkciju. Razlike u glazbenim ukusima očite su od osobe do osobe. Postavlja se pitanje što to determinira preferenciju prema određenom glazbenom žanru ili određenoj pjesmi? Cattell (1953) je među prvima postavio teoriju o doprinosu glazbe na razumijevanje ljudske ličnosti. Vjerovao je da određena vrsta glazbe otkriva bitne informacije o nesvjesnom aspektu ličnosti. Drugi istraživači smatraju glazbeni ukus manifestacijom eksplicitnijih osobina ličnosti kao što su traženje uzbuđenja, ekstraverzija ili psihoticizam (Little & Zuckerman, 1986; McCown & al., 1997).

Rezultati ovog istraživanja podupiru pretpostavku o povezanosti glazbenih preferencija i određenih osobina ličnosti- pokazalo se postojanje male do srednje povezanosti između navedenih konstrukata.

Preferencije prema heavy metal, pop, hip hop i soul glazbi (žanrovi koji oblikuju faktor 1) povezane su sa osobinama ličnosti koje opisuju impulzivnu i spontanu osobu, sklonu nepromišljenom ponašanju, manje kreativnu. Odabir blues, klasične glazbe, jazz, alternativne i elektronske te funk glazbe (faktor 2) povezan je sa strukturom osobina ličnosti koje pripadaju osobama koje su optimisti, vesele, uporne i donekle perfekcionista. Vole biti same, pomalo su hladne i distancirane. Vjeruju u sebe i imaju samopouzdanja. Rado riskiraju, liberalne su, intelektualci, kreativne i bistre. Osim toga, realisti su i ne zaokupljaju se maštanjima i ne vjeruju u van- senzorička iskustva. Prema dobivenim rezultatima, preferencije prema folk, rock i religioznoj glazbi (faktor 3) značajnu povezanost pokazuju sa dimenzijama ličnosti koje opisuju pojedince sklone katastrofiziranju i vjerovanju da im drugi žele zlo. Oprezni su i racionalni; podupiru religiozna uvjerenja i institucije, visoko su moralni. Altruisti su, vjeruju ljudima, velikodušni su i topli; vrijedni su i temeljiti.

Dobiveni podaci samo se donekle podudaraju s onima dobivenim u istraživanju Renthrowa i Goslinga (2003). Kako je već navedeno, faktorske strukture dobivene u ova dva istraživanja uvelike se razlikuju i neopravdano je očekivati podudaranje unutar povezanosti karakteristika ličnosti i glazbenih žanrova. Osim toga, bitna razlika jest i u primijenjenim testovima: upitnici ličnosti unutar ovog istraživanja bili su MPQ i Goldbergov set za mjerenje leksičke Big Five strukture ličnosti. Autori članka koristili su Big Five Inventory (Srivastava i John, 1999; prema Renthrow i Gosling, 2003). Uzevši u obzir navedeno, vjerojatno bi i identične faktorske kompozicije dovele do određenih neslaganja u interpretaciji rezultata. No, pretpostavka je da bi ta neslaganja bila manjeg obima i povezanosti bi se podudarale u okvirima onih konstrukata koji su zajednički navedenim testovima.

Kao ni u citiranom istraživanju, ni ovdje se nije pokazala značajna veza između preferencije pojedinog žanra i dimenzije neuroticizma i negativne emocionalnosti što može upućivati na neovisnost glazbenog ukusa o dominantnom raspoloženju. Nesumnjivo, odabir glazbe uvijek je malo kontaminiran emocionalnim stanjem u kojem se trenutno nalazimo, no izgleda da na odabir omiljenih pjesama ipak utječu stabilnije strukture.

Metodološki nedostaci i preporuke za buduća istraživanja

Provedeno istraživanje sadrži u sebi neke metodološke nedostatke koje treba uzeti u obzir prilikom interpretacije rezultata i donošenja odgovarajućih zaključaka.

Uzorak na kojem su prikupljeni podaci prigodan je uzorak studenata samo jedne studijske grupe (psihologija). Također, sama studentska populacija nije reprezentativan odraz populacijske strukture. Time smo vjerojatno smanjili varijabilitet rezultata i na taj način utjecali na smanjenje povezanosti među ispitivanim konstruktima. Uključivanjem većeg uzorka u istraživanje, šireg raspona dobi i stupnja obrazovanja, moguće je drugačije strukturiranje rezultata i javljanje čvršćih i stabilnijih korelacija od dobivenih te bi u tom slučaju i generalizacija rezultata bila više opravdana.

Sve odabrane pjesme su s engleskog govornog područja. Nameće se pitanje o strukturi glazbenih preferencija kada bi relevantni glazbeni žanrovi bili zastupljeni skladbama domaće produkcije.

Buduća istraživanja trebala bi se detaljnije i pozornije usmjeriti na odabir pjesama karakterističnih za pojedini žanr. Korištenje samo jedne skladbe kao tipičnog predstavnika glazbenog žanra vjerojatno dovodi do smanjenja vjerodostojnosti dobivenih rezultata. Potrebno je definirati minimalan potreban broj reprezentativnih skladbi za svaku glazbenu kategoriju kako bi na taj način u potpunosti obuhvatili različite pod-žanrove i vremenska razdoblja unutar nje.

Zaključak

Provedenim istraživanjem pokušalo se utvrditi postojanje pravilnosti u strukturiranju glazbenih preferencija. Rezultati upućuju na postojanje latentnih struktura u podlozi preferencija prema pojedinim pjesmama. Pritom se tro-faktorska solucija pokazala kao najjasnija i strukturalno najčišća alternativa. Također se pokazalo postojanje značajne povezanosti između preferencija prema određenim vrstama glazbe i karakteristika ličnosti. Stupanj povezanosti kreće se od malih do srednjih vrijednosti ($r = 0.143-0.333$).

Dobiveni rezultati ne podudaraju se s onima dobivenim u ranijim istraživanjima iste problematike. Razlike se prvenstveno očituju u konfiguracijama faktorskih rješenja-referentna istraživanja kao najadekvatniju navode četvero-faktorsku strukturu. S obzirom na metodološke i proceduralne razlike među istraživanjima, dobivena diskrepancija nije neočekivana.

Popis literature

- Cattell, R.B. & Anderson, J.C.(1953). *The I.P.A.T. Music Preference Test of Personality*..Champaign, IL: Institute for Personality and Ability Testing.
- Clark, L.A. & Watson, D. (2001): Temperament: A New Paradigm for Trait Psychology. O.P. John & L.A.Pervin (Eds.) *Handbook of Personality: Theory and Research*. (p.p.399-421). New York: Guilford Press.
- Fulgosi, A. (1997). *Psihologija ličnosti: teorije i istraživanja*. Zagreb: Školska knjiga.
- Funder, D.C. (2001). Personality. *Annual Review of Psychology*, 52. 197-221.
- Goldberg, L.R. (1999). A Broad-Bandwidth, Public-Domain, Personality Inventory Measuring the Lower-Level Facets of Several Five-Factor Models. *Personality Psychology in Europe, Vol. 7*, 7-28 Tilburg, The Netherlands: Tilburg University Press.
- Goldberg & al. (2006). The international personality item pool and the future of public-domain personality measures. *Journal of Research in Personality* 40, 84–96.
- Gosling, S.D.; Ko S.J., Mannarelli, T. & Morris, M.E.(2002). A room with a cue: Judgments of personality based on offices and bedrooms. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82, 379-398.
- Hargreaves, D.J. & North, A.C. (eds.) (1997). *The social psychology of music*. Oxford: Oxford University Press.
- International Personality Item Pool: A Scientific Collaboratory for the Development of Advanced Measures of Personality and Other Individual Differences.
<http://ipip.ori.org/newRationale.htm>
- John, O.P. & Sristava, S. (1999). The Big Five trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives. In L. A. Pervin & O. P. John (Eds.), *Handbook of personality theory and research*, 102–138. New York: Guilford Press.
- Little, P. & Zuckerman, M. (1986). Sensation seeking and music preferences. *Personality and Individual Differences*, 7, 575- 577.
- McCown, W & al. (1997). The role of personality and gender in preferences for exaggerated bass in music. *Personality and Individual Differences*, 2, 543- 547.
- McCrae, R.R. & Costa, P.T., Jr. (1999). A Five- Factor Theory of Personality. *Handbook of personality theory and research*, 102–138. New York: Guilford Press.

- McNamara, L. & Ballard, M.E. (1999). Resting arousal, sensation-seeking, and music preferences. *Genetic, Social and General Psychology Monographs*, 125, 229-250.
- North, A. C., & Hargreaves, D. J. (1999). Music and adolescent identity. *Music Education Research*, 1, 75–92.
- North, A. C., Hargreaves, D. J., & O’Neill, S. A. (2000). The importance of music to adolescents. *British Journal of Educational Psychology*, 70, 255–272.
- Patrick, C.J., Curtin, J.J. & Tellegen, A. (2002). Development and Validation of a Brief Form of the Multidimensional Personality Questionnaire. *Psychological Assessment* . Vol. 14, No. 2, 150–163.
- Rentrow, P.J. & Gosling, S.D. (2003). The Do Re Mi's of Everyday Life: The Structure & Personality Correlates of Music Preferences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, No.6, 1236- 1256.
- Rentrow, P.J. & Gosling, S.D. (u tisku). To know what I listen to is to know who I am: Examining the information conveyed through music preferences. *Psychological Science*.
- Tellegen, A. (u tisku). MPQ (Multidimensional Personality Questionnaire): Manual for administration, scoring, and interpretation. *Minneapolis, MN: University of Minnesota Press*.
- Tellegen & al. (1988). Personality Similarity in Twins Reared Apart and Together. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, No.6, 1031-1039.
- Watson, D. (1989). Strangers' Ratings of the Five Robust Personality Factors: Evidence of a Surprising Convergence With Self-Report. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, No.1, 120-128.

Prilog 1

Popis skladbi uključenih u istraživanje glazbenih preferencija

žanr	autor i skladba
blues	Howling Wolf: Spoonful
folk	James Taylor: Fire and Rain
klasika	Debussy: Clair de Lune
jazz	Dinah Washington: What a Difference a Day makes?
alternativna glazba	REM: It's the End of the World
heavy metal	Jay Z: 99 Problems
rock	Van Halen: Jump
religiozna glazba	DC Talk: Lord I Lift Your Name on High
pop	Britney Spears: I'm a Slave 4U
funk	James Brown: Superbad
hip hop	Notorius B.I.G.: Hypnotize
soul	Lauryn Hill: Everything is Everything
elektronska glazba	Massive Attack: Radiation rulling the Nation